

Niniejszy projekt ma na celu szczegółowe zbadanie akustycznych korelatów akcentu rytmicznego w języku polskim i ukraińskim oraz interpretację zjawisk metrycznych w obu językach z punktu widzenia współczesnych teorii fonologicznych. Badanie to umożliwia weryfikację powszechnie przyjmowanej hipotezy o dwukierunkowych systemach metrycznych, która zakłada iterację akcentów pobocznych z przeciwnego w stosunku do akcentu głównego kośca wyrazu.

O ile system metryczny języka ukraińskiego pozostaje w dużej mierze terra incognita, o tyle system języka polskiego uznawany był dotychczas za klasyczny przykład systemu dwukierunkowego, w którym słowa z nieparzystą liczbą sylab mają strukturę [(20)(20)0(10)]. Obecnie akcentu pobocznego w języku polskim potwierdziło badanie kimograficzne Dłuskiej (1932), w którym stwierdzono wzrost intensywności sylab akcentowanych średnio o 10 ms. Późniejsze próby akustycznego modelowania akcentu pobocznego kośca były siłą jednak niepowodzeniem. Najnowsze badania opublikowane w prestiżowym czasopiśmie naukowym *Phonology* przeczą istnieniu akustycznych korelatów dwukierunkowości oraz iteracji akcentu w języku polskim (Newlin-Łukowicz 2012). Podważając tym samym tradycyjne opisy języka polskiego i proponując nową typologię systemów metrycznych wykluczając dwukierunkowość. Badania te skupiają się jednak na parametrach samogłoskowych i porównują surowe wartości parametrów, mimo iż akcent jest z definicji kategorią względną. Przy subtelnych różnicach akustycznych pomiędzy akcentem pobocznym i jego brakiem może to przesądzić o negatywnym wyniku. W badaniu poprzedzającym niniejszy projekt, opartym na 34 parach słów pięciosylabowych (np. 2pomido1rowy – 2pomi2doro1wego) x 10 uczestników (w sumie 680 przykładów), sparowane testy statystyczne wykazują istotne różnice w długości spółgłoski na początku trzeciej sylaby w słowie względnie poprzedzającej samogłoski w zależności od akcentu (Łukaszewicz 2015).

Celem naukowym niniejszego projektu jest weryfikacja hipotezy o dwukierunkowości systemów w oparciu o nowatorskie eksperymenty dotyczące języka polskiego, jak i pionierskie badania instrumentalne nad akcentem w języku ukraińskim. Obydwa systemy, polski i ukraiński, potencjalnie wykazują cechy dwukierunkowości, przy czym system języka ukraińskiego jest bardziej złożony ze względu na zróżnicowane umiejscowienie akcentu głównego. Uwzględnienie w badaniu akustycznym zarówno parametrów samogłoskowych jak i spółgłoskowych pozwoli dodatkowo zweryfikować hipotezę, iż akcent główny i poboczny jest wyrażany w języku za pomocą tych samych parametrów akustycznych.

W ramach projektu dla języka polskiego planuje się przeprowadzenie nowatorskich eksperymentów: (i) eksperyment badający wpływ efektu Lombarda na akustyczne korelaty akcentu pobocznego, wzorowany na eksperymencie Arciuli et al. (2014), (ii) eksperyment badający dwukierunkowość akcentu w słowach siedmiosylabowych oraz (iii) wielostopniowość (iterację) akcentu w złożeniach. Eksperymenty dla języka ukraińskiego obejmować będą iterację akcentu pobocznego i dwukierunkowość akcentu (jak np. w 2tele2fonizu1vaty) oraz lustrzane odbicia struktury rytmicznej wynikające z różnych pozycji akcentu głównego w wyrażeniu (1ba y2tyme2te 'zobaczycie' – 2velo2sype1dyst 'rowerzysta').

Niniejszy projekt ma istotne znaczenie z punktu widzenia typologii systemów metrycznych, teorii fonologicznej, jak i metodyki badań akustycznych. Badania mają charakter badań podstawowych, gdy mają na celu zdobycie nowej wiedzy o podstawach zjawisk metrycznych w języku polskim i ukraińskim.